

รถจักรยานสามล้อถีบเป็นประดิษฐกรรมของคนไทย ที่มีใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 ในสมัยรัชกาลที่ 7 แต่ในช่วง 20-25 ปีก่อน การประกอบอาชีพถีบสามล้อได้ถูกจำกัดลง ห้ามวังบนท้องถนนในเขตกรุงเทพมหานคร จึงทำให้พบเห็นการประกอบอาชีพถีบสามล้อหลงเหลือเพียงไม่กี่แห่ง ส่วนใหญ่อยู่กระจายตัวในเขตปริมณฑล ผู้วิจัยได้พบชุมชนชอยวัดदानซึ่งอยู่ในพื้นที่ ต.สำโรงเหนือ จ.สมุทรปราการ มีควสามล้อที่หน้าปากชอยวัดदान และมีกรประกอบอาชีพถีบสามล้อมานานถึง 20-30 ปี ซึ่งนอกจากควสามล้อแล้ว ยังมีรถรับจ้างสาธารณะประเภทอื่นที่แย่งผู้โดยสารของสามล้อ ทำให้มีรายได้ลดลง และมีความยากลำบากในการประกอบอาชีพมากขึ้น

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการอยู่อาศัย และปัญหาการอยู่อาศัยปัจจุบันของผู้ขับขีรถสามล้อถีบ โดยวิเคราะห์ลักษณะทางด้านสังคม สภาพวิถีชีวิต และเศรษฐกิจ นำมาประมวลผล วิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้ขับขีรถสามล้อถีบ

ผลจากการศึกษา พบว่า ลักษณะตัวบ้านที่สามล้ออยู่อาศัยส่วนใหญ่อยู่ในสภาพไม่ดี มีการอยู่อาศัยที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ไม่ถูกสุขลักษณะ และขาดความปลอดภัยในการอยู่อาศัย นอกจากนั้นก็มีบางส่วนที่มีการพักอาศัยไม่เป็นหลักแหล่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาตามลักษณะการครอบครองรถสามล้อถีบ พบว่า กลุ่มที่เช่ารถถีบมีสภาพการอยู่อาศัยที่แย่กว่า กลุ่มที่มีรถเป็นของตนเอง ในขณะที่สภาพชุมชนที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ขับขีรถสามล้อถีบที่อยู่กับผู้บริหาร หรือกลุ่มผู้เช่ารถถีบนี้ จะมีการอยู่อาศัยในชุมชนที่มีสภาพดีกว่ากลุ่มผู้ขับขีรถสามล้อถีบที่ไม่ได้อยู่กับผู้บริหาร

ด้านปัญหาการอยู่อาศัย ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ขับขีรถสามล้อถีบที่มีปัญหามากที่สุด คือ กลุ่มที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง ไม่มีห้องนอน และห้องน้ำห้องส้วม รองลงมาคือ กลุ่มที่อยู่อาศัยในผู้บริหารกับเพื่อนสามล้อ มีการอยู่อาศัยที่แออัด ห้องน้ำห้องส้วม และห้องนอนไม่เพียงพอ สภาพภายในไม่สะอาด และสุดท้ายกลุ่มที่มีปัญหาในตัวบ้านน้อยที่สุด คือ กลุ่มที่อยู่อาศัยกับครอบครัว ไม่มีความแออัด

จากผลการศึกษาดังกล่าวได้พบว่า ต้นเหตุที่สามล้อมีการอยู่อาศัยตัวบ้านสภาพไม่ดี เกิดจากผู้เช่ารถสามล้อถีบมีรายได้น้อย ยากจน ทำให้ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเช่า หรือจัดหาที่อยู่อาศัยที่มีสภาพดีได้ ในขณะที่เจ้าของผู้บริหารเองก็มีรายได้น้อย ไม่สามารถจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมให้ผู้ขับขีรถสามล้อถีบได้ด้วย

ดังนั้นข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและพัฒนาที่อยู่อาศัยของสามล้อจะยั่งยืนได้ด้วย หลักการพึ่งพาตนเอง โดยหาโอกาสเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง ด้วยการประกอบอาชีพเสริมเป็นกลุ่ม เช่น สามล้อรับผู้สูงอายุ และจากการออมรายวัน โดยริเริ่มในการรวมกลุ่มของสามล้อในอุ้มมิตรภาพ เนื่องจากมีแนวโน้มในการรวมกลุ่มสูง และเจ้าของผู้สนับสนุน ทำให้มีความพร้อมในการแก้ปัญหามากกว่ากลุ่มสามล้อในผู้อื่น โดยริเริ่มจากการทำกิจกรรมทำความสะอาดภายในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มสามล้อด้วยกัน และเป็นการจุดประกายในการแก้ปัญหาให้กับผู้อื่น โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หน่วยงานต่างๆควรให้การช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น ให้ความรู้ อบรมเรื่องสุขลักษณะเพื่อให้เกิดเป็นกระบวนการแก้ปัญหาด้วยกลุ่มสามล้อเป็นหลักต่อไป

The tricycle is a Thai invention that was widely used throughout the country from 1933, during and after the reign of King Rama VII. Twenty to twenty-five years ago, however, they were not allowed to be ridden on the streets in Bangkok. As a consequence, the tricycle service business has since been very much hampered, and presently is seen to remain in very few locations. One of these is Soi Wat Dam community area, Samrong Nua District, Samut Prakan Province. The tricycle service business in this area encounters several problems including competition from public transport services and from other kinds of vehicles, reduced incomes, and thus increased occupational difficulties.

This research aims to explore the living conditions and problems of tricycle drivers in Soi Wat Dam area, taking into account both social and economic factors so that suggestions can be made on how to improve their living conditions and solve their living problems.

The study found that these drivers lived in substandard houses. In addition, their living conditions were below standard, unhygienic, and unsafe. Moreover, some of them did not have a permanent house to live in. When the types of tricycle ownership were taken into consideration, those who had their own tricycle had better living conditions than did those who rented their tricycle. As for the latter group, when the types of residence were taken into consideration, those who lived with the tricycle owner had better living conditions than did those who lived by themselves.

In terms of housing, the drivers who did not have a permanent house to live in had the poorest living conditions as there was neither a bedroom nor a toilet for them to use. Second came those who lived with their peers as there was not enough space. For example, there was no bedroom and sufficient toilet for the people sharing the dwelling. Furthermore, their living conditions were not hygienic. Those who had a permanent house to live in had the least problems.

Regarding the factors contributing to their poor living conditions, the drivers had such low incomes that they could not afford to rent a permanent house nor improve their housing conditions. Furthermore, the tricycle owners also had such low incomes that they could not afford to provide a proper place for their drivers to live in.

To improve their living conditions and solve their living problems, the effort should be based on a sustainable approach, supported by the tricycle owners and in the form of group cooperation. To increase their income, the drivers should cooperate to do extra jobs such as giving service to the elderly. In addition, they should be encouraged to save their daily income. Furthermore, they should organize cleaning activities for their current houses. Finally, the parties concerned should provide assistance, training and knowledge about hygiene.